

VÝROČNÁ ZPRÁVA

**ČSL. STÁTNEHO ÚSTAVU UČITELSKÉHO
V BANSKEJ BYSTRICI.**

ŠKOLSKÝ ROK 1929-30.

Výročná zpráva

státneho ústavu učiteľského
v Banskej Bystrici

za školský rok

1929 — 30.

Slovenská
pedagogická
knížnica
Bratislava

Z-504

Čo nás haľí.

Napísal prof. Frant. Kulhánek.

Češi a Slováci sú svobodní a samostatní, odveký ich sen stal sa skutkom: Máme svobodu činu a myslenia, svobodu jednotlivcov i celého národa. Máme najdrahší poklad, ktorý národ môže mať, lebo v dejinách národov je najväčším šťastím svoboda, ktorá je pre Čechov a Slovákov aj cenným ovocím mravného ich úsilia po obrodení života duchom pravdy, lásky a spravodlivosti, výslednicou poctivej práce a skvelým kvetom čistých a ušľachtilých snáh na poli ľudskosti. No máme i najdôležitejšie podmienky pre ďalší hospodársky a socialný pokrok.

Sme svobodní, no predsa nie sú všetci občania celkom spokojní. Sotva uplynulo niekoľko dní svobody a ztlíšily sa chvíľe radosti, nastalo vytriezvenie. Češi a Slováci sa navzájom obviňujú, rodní bratia a synovia tohože národa škriepia sa z neznalosti pomerov, z národnej naivnosti a z vrodenej nesvornosti. Verejný život je u nás stále znepokojovaný a vyviera z jakéhosi rozčuľovania, v ktorom sa síce honosne hovorí o demokracii a o povinnostiach k štátu a národu, ale vskutku lacným krikom odvádza sa naivný ľud od týchto povinností, čo zvlášť na Slovensku vysvitá pri každom dôležitejšom podniknutí verejnem, štátnom, politickom i kultúrnom.

Slováci sú roztrpčení a dávajú vinu Čechom, no českí pracovníci na Slovensku sú tiež roztrpčení, a zdá sa, že po rozbehu práce, ktorá začala po prevrate, nastal súmrak. Dorozumievací proces je znemožňovaný, lebo poctivej vôli prekážajú osobné záujmy, politika, partikularizmus a drobenie na malé straničky, ktoré sa vzájomne bijú a podozrievajú a obviňovaním a neplodnou kritikou hatia prácu tých, kto majú vôľu, lásku, chuť i možnosť k opravdovej práci.

Žaluje sa na českých úradníkov, ktorí vraj za Rakúska pokorne skláňali hlavu pred každým prejavom vrchnosti, ale na Slovensku zatúžili vraj ukázať svoju moc a prevahu. Žaluje sa na vojsko, ktoré prichádzalo, aby vraj koristilo na novej pôde v mene Československej republiky a vzájomnosti. Za zárodok zla považuje sa ďalej medzi iným aj okázalé české pokrokárstvo, lebo vraj českí profesori a učitelia, ktorí boli za rakúskej správy duše tiché, na Slovensku hlásali pokrok metódami neuváženými a nerozmyslenými.

Horúca krv, ľahkovernosť, málo alebo zase mnoho kritičnosti a ešte menej skromnosti a rozvážnosti na oboch stranách s nedôverou v bratské porozumenie pracuje na Slovensku, a zabúda sa na to, že všetko bolo maďarské: školy a úrady, spolky, knižnice, pošty a obchody, maďarskí notári, četníci, slúžni, sudcovia a župani, učitelia, profesori, kňazi a biskupi, remeselníci, sedliaci i robotníci. Prevratom nepriatelia ztratili nad nami moc, dožili sme sa pokoja s darom slobody, akému niet páru, ale sami našli sme si nepriateľa vnútorného a rveme sa medzi sebou. Bijeme sa o nepochopené heslá, bojujeme pre rôznosť presvedčenia, delíme sa politicky, kultúrne a stavovsky. Dva spolky, ktoré majú rovnaké kultúrne poslanie, nechcú si v obci často ani vzájomne vypomôcť. Miesto, aby šly spolu, len prikoría si robia. Súsed so súsedom nehovorí, lebo sa nenávidia pre patričnosť k rôznym politickým stranám, ktoré miesto toho, aby sa v mladom a vždy ohrozenom štáte spájaly, nenávidia sa a rozštepujú, zanašajú stranníckosť a nenávisť až do rodín.

Kde sú príčiny toho stavu a hlavne nespokojnosti slovenskej, o ktorej treba vopred povedať, že by bola, i keby Česi na Slovensku neboli?! Príčin je mnoho a sú hlavne v nás, v našej povahe slovanskej. K tomu pristupujú potreby, ktoré vyplývajú z osobitosti a svojráznosti slovenskej a určované sú existenčným zákonom, ktorému sa nemôže nič vymknúť. Smluvou českého panovníka Břetislava I. s uhorským kráľom Štefanom Svätým vytvorila sa hranica Moravy proti kráľovstvu uhorskému po chrpte Bielych Karpát. Čiastka Slovákov pripadla s Moravou k štátu českému, väčšia čiastka v hornej zemi uhorskej k štátu uhorskému. Slováci boli politicky roztržení

a vyvíjali sa v dvoch štátoch, v čom sú tiež príčiny zdánlive nevysvetliteľného, no predsa len celkom prirodzeného stavu terajšieho.

Veď vôbec za každým krokom ocitnul sa po prevrate slovenský ľud pred dačím novým, v čom sa dosiaľ nevyzná. Slovensko od prevratu muselo prekonať toľko novôt, že nie je divu, že sa stalo nervóznym. Chýba duchovná jednota československá, ktorá ale nevyrastie ináč ako tak, že sa budeme usilovať striasť sa dedičstva, ktoré sme si doniesli do svobodného štátu, a vypestovať a žiť v spoločnej idei československej. Slovensko, ktoré vyšlo zo starého Uhorska, malo následkom toho všetky politické choroby starého Uhorska, no s tým pravda predsa len rozdielom, že staré Uhorsko na tieto choroby pošlo, kdežto svobodné Slovensko v Československej republike zdedené choroby v dobrom zdraví musí premôcť a odstrániť.

Najväčšou chorobou starého Uhorska bola nedemokratičnosť, lenosť a maďarizácia. Štátu vládli páni, ktorí hájili svoje výsady a ľudu zatvárali dvere ústavy lesklými heslami o obrane štátotvornosti a maďarskej národnosti. V tom pomáhali početní prisluhovači, ktorí zostali i u nás, ba dokonca vsantročili sa do živého tela národa a pod zvúčnými heslami, tu o obrane slovenčiny, tu o obrane viery a chleba, svádzajú ľud, aby nemyslel a necítil na základe štátnej myšlienky československej.

Slovenský ľud je Čechom málo známy, Slováci zase poznajú z Čechov zpravidla len tých, ktorí žijú na Slovensku. Nemožno preto odsudzovať oboch, zvlášť nie neuvedomelý slovenský ľud, pobúrený a poštvaný nesvedomitými demagogmi. Veď za tým cieľom pracuje na Slovensku proti Čechom mocný nepriateľský živel maďaronský, ktorý buduje medzi bratmi frontu, aby ich zase oddelil od seba tak, ako boli oddelení v čase, keď moravskú hranicu strážil krídel maďarských pohraničných policajtov, ktorí obuškami a väzením učili Slovákov nenávidieť Čechov.

Nesnádze jednoty československej a bratského dorozumenia nepochodia konečne len z tábora jej ohováračov, ale pochodia aj z tábora jej dobromyseľných propagátorov a z mnohých opatrení zákonodarných a administratívnych, kde nebol v štátnej politike braný dostatočný ohľad na osobité záujmy

Slovenska, vzniklé z problému iného života v Uhorsku. Znamená to, že musíme vždy hlbšie vnikáť do organizácie nášho štátu a jeho rôznorodých složíek.

Všetko úsilie spočiatku, jak pravda ani ináč nebolo možné, venované bolo väčšinou len činnosti, ktorá smerovala k zaisteniu základov štátu. A uprostred tejto práce nebolo dost času a pokoja, ani ustálenej rovnováhy medzi rôznymi stranami, aby sa mohlo prikročiť k riešeniu veľkých hospodárskych, kultúrnych i politických problémov slovenských, predtým závislých iba na vláde maďarskej. Čo sa dosiaľ u nás robilo v tom smere, robilo sa na radu a doporučanie bratislavských referentov, ktorí mali v Prahe dôveru. Nesvobodno však veriť, že by bola pražská vláda len práve tak chcela robiť a Slovákom čo-to vlastného natískať. Nepochopilo sa jednoducho dobre, čo Slovákov od Čechov delí, že je to vývoj v politike stavovskej, hospodárskej, cirkevnej a socialnej, že je to rozličnosť výroby, rozličný životný názor, rôzny historický vývoj. Jazykom a citom náboženským a národným vari si rozumieme a sa doplňujeme, ale v pojatí jednoty československej v dôsledku rôzneho vývoja sa Slováci s Čechmi niekedy neshodujú.

V českom ľude bolo povedomie československej jednoty a bratskej spolupatričnosti so Slovákami samozrejmosťou vždy. Spojenie oboch znamenalo pre český ľud vyvrcholenie národného programu. Preto tiež Češi za svetovej vojny Slovákov neopustili. Slováci naproti tomu uvykli na maďarskú štátnu myšlienku, s ktorou sa síce koncom vojny rozišli, ale do novej, k štátnej a národnej jednote československej, šli bez prípravy. Veľká zmena pravda predpokladala dokonalú duševnú prípravu, pochopenie a precítenie novej ideje, lásku k nej, odloženie akýchkoľvek spomienok na život starý. No to pochopila iba tá čiastka slovenského národa, ktorá zachovala vernosť k slovenskému svojmu rodu, cítila jeho utrpenie a biedu, kdežto druhá čiastka nevedela sa tak napochytno vpraviť do nových pomerov.

Československá republika chcela zo zakríknutého ľudu rázom urobiť uvedomelý národ. Dala ľudu volebné právo, dala mu svobodu slova. Berie od neho síce tiež daň krvi a peňazí, ale dala mu všetky práva a svobody; a z toho sa Slovákovia

zatočila hlava. Nevedel, čo robiť. Veď po veky bol uvyklý len poslúchať, krčiť sa otrocky v kútiku. V prvej chvíli opojenia rozbíjal panské sídla a raboval, až mu československý četník vyhnal opojenie z hlavy. „Svoboda trvala, kým neprišli Češi“, formuloval slovenský človek svoju zkusenosť zo dní prevratu a kľúčila v ňom nedôvera proti bratovi, ktorý mu prišiel pomôcť z maďarského otroctva.

Otroctvo prestalo, ale ľud nepochopil demokratickej svobody, ktorá sa o preteký uvádzala do života. Byvší navyknutý otrocky slúžiť a báť sa vlády, alebo pojal nedôveru k novým poriadkom, o ktorých nebol dostatočne poučený, alebo si o nich myslel, že to všetko pozná a vie spraviť. Hlavne nemohol pochopiť byrokratizmus českého úradníka, ktorý všade odvoláva sa na poriadok a zákon. V tom smere bývalý maďarský úradník nebol tak zaťažený byrokratizmom; robil si obyčajne, čo chcel. Len keď išlo o maďarčinu, neznal Maďar smilovania. Ináč zákonom mu bola jeho vôľa, a pokiaľ sa poriadku týkalo, dával prednosť zábave pred zatuchlou kanceláriou.

Páni maďarskí chodili do úradu, ako chceli, a odpustilo sa im, keď svoje aktá vybavovali neskoro alebo povrchno, len keď v slovenských dedinách s prospechom uplatňovali štátnu myšlienku, pred ktorou koril sa žandár ako honvéd, sudca ako župan, učiteľ ako profesor, kňaz ako biskup. Ľud zvykol tým pomerom a žil v maďarskom „poriadku“ aj po prevrate. Čakal, že nové úradníctvo bude ako staré. Nepoznal zákonov, a keď aj poznal, bol proti slúžnym, notárom a žandárom bezmocný. Zvykol neporiadkom a novôt československých nevedel pochopiť.

A Češi, ktorí prišli na Slovensko iste s dobrými úmyslami a chceli vychovať národ k zdravému zmohutneniu, zavádzajúc novoty, nemohli zase pochopiť, že ich Slováci nechápu. Veď naučili sa slovensky, plnili svoje povinnosti a chceli len všetko dobré Slovákom. Nevedeli a nechápali však, že stará verejná správa a každé iné predpisy maďarské vykonávaly sa zpravidla na základe zvyku a práve len zvykom, že sa zákony a predpisy organizačné za maďarskej správy síce vydávaly, ale presne vykonávaly iba vtedy, keď išlo o štátnu myšlienku maďarskú.

Chyba nebola tedy v jazyku, nebola v náboženstve, ale bola vo veci a v podaní. Český racionalistický plán spásy Slovenska nepáčil sa Slovákom, pretože Slovák vraj aj rozumom cíti. Chybuje mu len predovšetkým tradícia československá, ktorú treba vychovať; v ideí československej pochopí tiež pravý smysel a podstatu vlastného štátu. Je ako statný, zdravý junák, ktorý pocítiac od razu moc vlastnej sily, trúfa si, že premôže všetko, že jeho túžbam nikto nesmie klásť prekážky. Ba svoje ružové sny považuje za skutočnosť a všetko, čo sa mu stavia v cestu, najradšie by v svojom zápale a v svojej horlivosti rozdrtil. Všetko vie, všetkému dobre rozumie, je radikálny, nesnášlivý, a keď narazí na odpor, vzplanie hnevom proti každému. Vyplýva to z jeho mäkkej, citovej a vznetlivej povahy.

Tento ľud je dnes slobodný, zbavil sa otrockých pút, má svoje školy a úrady. Keď však posudzuje spravodlivý ináč pomer svoj k bratovi, nazdá sa, že mu od neho, ktorý ho osvobodil a ktorý mu pomáha, hrozí nebezpečenstvo. Zabúda, že niet príčiny, aby Čech ohrožoval Slováka, s ktorým je jednej krvi, ktorému dobre rozumie, ktorého si ctí pre jeho starobylú svojskosť. No predsa Slovák žiarlive si stráži aj proti tomuto bratovi svoju slovenskosť, svoj jazyk, ktorému obaja dobre rozumejú, svoje zvyky, ktoré sú u oboch v mnohom tie isté, svoju kulturu, ktorá je rovnaká. Robí to jednoducho preto, že bratovi neporozumel, že sa obaja málo poznajú, že nešťastie a nebezpečenstvo, v ktorom síce obaja žili, predsa len u každého bolo rôzne, že sa každý ináč vyvíjaval, každý ináč rástol, a že spoločné svoje šťastie, ktorého dosiahli svojou slobodou a svojím sjednotením, obaja rovnako ešte nepochopili v plnom dosahu.

Veríme však, že príde iste doba, že obaja bratia, Čech a Slovák, si porozumejú. Slovenský junák vzrastie, zosilnie, oči otvorí a bude pozerať na dielo svoje a na dielo brata, ktorý mu pomohol, s rozvahou zrelého človeka. Pochopí, že brat ho chránil, len kým toho potreboval, že mu pomáhal, aby rozoznal pekné svojské, od cudzieho maďarského a nemeckého, že mu chránil a cibril jeho slovenčinu, ktorou hovoril tak rád ako svojou materštinou, že ho miloval.

Teraz Slováci zatým vždy ešte posudzujú Čechov väčšinou len podľa toho, ako ich sami poznajú, totižto ako úradníkov, učiteľov, profesorov, četníkov pôsobiacich na Slovensku. Sú presvedčení, že títo ľudia musia byť naprosto vzorní a v každom smere dokonalí, čo pravda nie je možné. A v tých prípadoch, kde sa robily chyby a prechmaty, kde český úradník nebol dosť opatrný, slušný, poctivý a dokonalý, z nepochopenia slabosti, z revnivosti, namyslenosti a najčastejšie z nenávisťi chyby jednotlivcov bývaly zveličované, generalizované a posudzované ako chyby a poklesky celku.

Pravda, osobný egoizmus, nedostatočný cit zodpovednosti a smysel pre povinnosť, lajdáctvo i namyslenosť kazily a znesnadňovali ťažkú prácu a spôsobovali väčšie či menšie konflikty, zavinené však tiež neznalosťou zákona a pomerov a zvykov. Boly prípady, že pijani, výstredníci a ľudia slabí boli poslaní na Slovensko a zle tam robili. A je ozaj nemilé a žalostné, že snáď v dôsledku pokleslej morálky válečnej nespĺnili títo Češi na Slovensku svojho vznešeného poslania, ale či už v úrade alebo mimo úradu dopustili sa tu netaktnosti, tam aj hrubých chýb; lež za nimi vždy nasledoval tiež hneď trest.

Tieto poklesky i zločiny nemožno vyhovárať, lebo sa staly. Robili národu ostudu ľudia českí, no robili to isté aj ľudia slovenskí, nemeckí, maďarskí. Sme konečne ľudia chybujúci a slabí ľudia sú v každej spoločnosti. Chybovať je ľudské a celá naša výchova má smerovať k tomu, aby sme sa v živote súkromom i verejnom snažili a vedeli chyby spáchané odčiniť a napraviť a neomedzovali sa len na plané výčitky a upadanie v beznádej. Zkúmať príčiny spáchaných chýb je nutné, ako je nutné vôbec zkúmať príčiny každého zla. Len tým totiž zabránime, aby sa snáď chyby neopakovali.

Pre omyly niektorých českých úradníkov nemožno predsa obviňovať národ, nemožno zatracovať štát. Nemoc treba liečiť, ale nie chorého zabiť.

Dnes už v tom smere verejnnosť slovenská i česká môže byť uspokojená. Previnilci boli po zásluže potrestaní alebo sa sami odsúdili a zúfali si. A pomaly už nebude materiálu proti českým úradníkom, učiteľom a profesorom, ktorých poklesky a

nedostatky tu oprávnené, no tiež nezavinené, nesmú sa zo-
všeobecňovať na vášnivé útoky proti Čechom, ako by oni boli
príčinou toho či onoho neporiadku, tej alebo onej ťažkosti. Tou
nepravdou nielen že sa českému ľudu veľmi krivdí, ale nehľa-
diac už ani na možnosť bratského dorozumenia, ktorého je Slo-
vákom k zabezpečeniu slobody nezbytné treba, nivočená by
bola ako za Maďarov i kresťanská láska k spolublíznym a Česi
a Slováci boli by si cudzejší srdcom ako pred prevratom, kedy
nás delili maďarskí žandári.

Je vysvetliteľné a pochopiteľné, keď Česi majú proti sebe
Nemcov alebo Maďarov. Veď keby oni hlásali akýkoľvek priate-
ľský pomer k Slovanom, predsa len vždy ostanú našimi ná-
rodnými nepriateľmi. Keď ale to isté robí proti bratovi Slovák,
ktorý má s Čechom budovať československý štát, svoju vlasť,
svoj domov, je to dačo, čo bolí, čo je krajne nespravodlivé.
Hriešne a ľahostajne trpí sa provokatívny maďarský hovor, sná-
šajú sa nápisy a firmy, ktoré urážajú slovenčinu; nerobí sa
celkom nič proti tomu. Ale proti Čechom hovorí sa kde-tu tak,
že nebolo by konečne čudné, keby v Čechách a na Morave
z ľútosti a roztrpčenia prenikol aj názor, že by bolo najlepšie
ponechať Slovensko jeho osudu.

Českí úradníci, ktorí chceli vychovať ľud k zdravému zmo-
hutneniu na základe štátnej jednoty československej, prispôso-
bili sa síce rôznym zvykom slovenského života a naučili sa
slovensky, ale nepochopili, že Slovensko žijúc v starých pome-
roch, nemohlo sa odrazu prispôsobiť. Chybou bolo ďalej okrem
planého srdca českého i slovenského človeka ostré oko kritiky
na rôzne vady a nedostatky, pri ktorých bolo treba zkúmať
príčiny a nie zhurta kritizovať. Slovenské pomery ani nekom-
plikoval vyhlásený pražský centralizmus, ani ich nerobil hor-
šími, ale sú dnes ešte preto tak zlé, že ľud vždy ešte žije pod
kliatbou minulého otroctva a že trpíme následkami vojny, po
ktorej sme neboli materialne nič iného, než čiastka porazeného
Rakúsko-Uhorska a nemali sme pre svoju tvoriacu prácu skoro
zhola nič, len chuť k životu. Podarilo sa nám síce vyhnať zlo-
činného poručníka, ktorý naše dedičstvo vykrádal, ale násled-
kov jeho biedneho hospodárenia sme sa odrazu zbaviť nemohli,
lebo octlí sme sa chudobní a bezbranní priamo vo víru stredo-

evropského chaosu, oddelení i od spriateľných národov širokými pruhmi zemí nepriateľských, prepadnuvších po svojej zkaze vnútornému rozvratu, za ktorého hospodársky, socialny i kulturný život je zmietaný búrami, podnietenými biedou hmotnou i mravnou.

Česká práca a húževnatosť, ktorá urobila národ známym, kladie si na Slovensku trudný úkol spraviť šťastnými a spokojnými všetkých. Maďari vládli a rozkazovali, kdežto československý systém chce len spravovať a usiluje sa o socialné povznesenie všetkých. K tomu je treba času a nemohla sa osvedčiť prudká taktika rozpálených náđšencov, ktorí všetky veľké úkoly chceli Slovensku razom vnútiť a dojsť cieľa svojho. Len zaľakla slovenský ľud, ktorý nechcel o sľubovaných výhodách ani počuť. Zvykol si na maďarský poriadok a čakal, že nové úradníctvo bude ako staré. Keď nebolo, a českí úradníci vidiac pohodlnosť a laxnosť v úradovaní svojich maďarských i slovenských kolegov, stali sa im nevhodnými i nepohodlnými mentormi, vznikla nespokojnosť aj tu.

Netreba tedy zatajovať, ani sa čudovať, že aj takí Češi, ktorí išli na Slovensko len z lásky a pohnútok ideálnych, boli často prijatí ľahostajne a stali sa obeťou nepripravenosti, s ktorou išli na Slovensko. Šli takí, akí boli doma a v duchu preniesli na nové miesto, kde však nenašli svojich ľudí, všetko, čo bolo doma. Šli učiť a prebúdzáť bratský ľud slovenský, ale nevedeli vládnuť a rozkazovať. Slováci ich nevedeli hneď pochopiť, považujú ich za cudzincov, a v dôsledku nespokojnosti a rozháranosti poválečných pomerov dochádza k boju, z ktorého sa môžu radowať iba nepriatelia štátu.

Česká spoločnosť neznajúc pomerov sa čuduje, prečo sú Slováci nespokojní, lebo však aj prostý človek musí uznať, že mnoho sa vykonalo a že hneď v prvých dobách svobody nebolo možné upraviť pomery tak, aby všetko išlo pravidelným krokom. Nuž, čo sa diviť? Dost štátnych občanov na Slovensku dlho sa nesmierilo s naším štátom, a ľud, verný a dobrý, ktorému chýba predovšetkým výchova, dosiaľ nechápe národného šťastia v pravom jeho dosahu. V živote našej slobody uplynula len krátka doba, za ktorú sa síce veľa vykonalo, ale keď nie je dostatočnej vzdelanosti, niet ani tej táraniny, ktorá

by sa v ľude nezakorenila. A niet takej hlúposti, ktorá by sa našim nepriateľom nezdála aspoň pravdepodobnou. Treba inej generácie, ktorá snáď už bude vykazovať lepšie výsledky v chápaní a v duševnej a ideovej kultúre československej, ktorá bude už celkom vedieť, že ideálny i hmotný záujem Slovákov je nerozlučiteľne spojený aj s najnepatrnejšími zjavmi a jednotlivosťami života Československej republiky. No tomu sa snáď ani nedá naučiť, lebo sa to musí cítiť.

A slučovací proces nedá sa tiež žiadnymi umelými prostriedkami ani urýchliť, ani zahatiť, lebo v tom ohľade podliehame absolútnym prírodným zákonom, určeným vývojom nutnosťou. Išlo by jedine o to, aby slovenskí ľudia v počte čím väčšom mali príležitosť spoznať sa s českým prostredím a vniknúť do ducha predpojato posudzovanej českej kultúry, a naopak zase, aby Česi z bezprostrednej blízkosti nazreli do záhybov duše slovenského ľudu. Treba myslieť na to, že v dôsledku dosavadných štvanic vo všeobecnosti predstavujú si na Slovensku veľmi mnohí, a to i osvietenejší ľudia, českú kultúru ako smetište cynickej bezbožnosti, prázdneho pokrokárstva, odporného materializmu a mamonárstva, nič nevediac o vzácnych náboženských tradíciách českého ľudu, o českej práci, skromnosti, vytrvalosti a šetrnosti, slovom o úctyhodnej hĺbokosti českej vzdelanosti. Nemožno sa potom diviť, keď aj každé vládne nariadenie prijímané je s nedôverou a keď na českého človeka hľadí sa na Slovensku zamračene ako na výsmešníka starých dobrých kresťanských mravov.

V hnusnej agitácii, ktorú sprevádzali platení agitátori, aj niektorí roduverní Slováci dlho neverili v trvalú existenciu štátu, lebo táto agitácia maďarská spočiatku naliezala na Slovensku viac viery, ako všetko poctivé usilovanie českých a slovenských politikov. Dôsledné uplatňovanie demokracie vo verejnom i súkromom živote, zrušenie všetkých nadpráv šľachtických a vôbec všetko, čím sa republika prospešne odlišuje od absolutistického Maďarska, posudzované bolo s nedôverou. Slovenský ľud veril, že sa vráti vláda maďarských gentrikov a koril sa im ešte v dobe, keď už celý svet videl, že Maďarsko na veky ostane odkázané na svoje národnostné územie. Predpovedané boli rôzne prevraty zbrklých a slabých duší a

toľkokrát oklamany ľud neverí v trvalosť pokoja. Veru nehľasil sa kde-tu o prídel pôdy iba z obavy, že by po niekoľkých rokoch bol snáď nútený odovzdať ju zase pánskym držiteľom.

Slováci boli zbytočne vohnaní do krajnej opozície tiež tým, že početné otázky riešili sa podľa stavu v zemiach českých bez ohľadu na stav vecí na Slovensku, lebo sa považovalo za samozrejmé, že Slovensko sa proste musí prispôbiť a nesmie žiadať, aby sa bral ohľad aj na jeho stav. A tu pravda uišťovanie láskou a dobrou vôľou nepostačí. Nespokojenci veľmi koristili i z takého ponímania vecí, zvlášť keď sa ponechávaly stranou a bez pozornosti i návrhy a podnety vládnych poslancov. Príkladom toho je slovenský program koaličných poslancov z r. 1923, ktorý zapadol, hoc už bol v ministerskej rade. Mnoho sa sľubovalo a neuvážila sa uskutočniteľnosť sľubov. Veď len tak dajú sa vysvetliť extrémny, do ktorých sa ženie ľud pri každých voľbách. Veľké heslá ho priťahujú, ale nepozoruje sa na druhej strane, ktorá vykonaná práca ešte nenesie alebo len začala niesť ovocie.

Ako hlavný dôvod nespokojnosti slovenskej uvádza sa autonómia Slovenska. Nuž k tejto požiadavke po pravde treba povedať, že bola niekoľkokrát prejednávaná v slovenských politických schôdzkach, ktorých zúčastnili sa zástupci všetkých politických strán slovenských. Vždy však dosiaľ uplatnil sa jednomyseľný názor, že autonómiu na Slovensku nie je možné zaviesť následkom neustálenosti slovenských pomerov a nedostatku obecného pochopenia slovenského ľudu. Najskôr riešený bol problém tak, že pre celý štát projektované bolo zriadenie župné a potom zákonom č. 125 zo dňa 14. júla 1927 rozdelený bol štát na zem Českú, Moravskosliezsku, Slovenskú a Podkarpatskoruskú so zriadením zemským a okresným, ktorým v hlavných bodoch v nedeliteľnosti a jednote štátnej splnené boli skoro všetky požiadavky autonómie slovenskej.

Autonómia, ktorá by požadovala osobitý slovenský snem a zákonodarstvo, znamenala by alebo samostatnosť alebo smer dostať sa k úplnej samostatnosti. K tomu viedla by tá jediná cesta, že by sa zmenila ústava štátu z 29. februára 1920, na ktorú je však národ právom hrdý a pre ktorú vtedy hlasovali

všetci slovenskí poslanci. Zmena môže nastať len tam, a zase len dohodou Slovákov s Čechmi.

Otázkou autonómie Slovenska vzniká separatizmus jazykový, pravda neodôvodnený a nepotrebný, lebo od Čecha nehrozí slovenčine nebezpečenstvo. Vzniká však horší separatizmus kultúrny a národný, ktorý podporuje rozčlánkovanosť Slovenska na uzavreté doliny a kraje bez kultúrneho a hospodárskeho centra. Tiež povahou a krojom sú slovenské kraje odlišné, a to sú podmienky, ktoré podporujú separatizmus.

Národom môže sa vyhlásiť každá čiastka spoločného celku, keď si nie je vedomá alebo z neznalosti a nepochopenia alebo z iných horších dôvodov povinností, ktoré má k jednotnému celku. Mohli by u nás byť samostatným národom Hanáci, Valaši, Laši, Horáci, Chodi, ako ním môžu byť Slováci. Reč spomenutých kmeňov ľudu československého odchyľuje sa od spisovného jazyka veľa viac, než čeština od čistej spisovnej slovenčiny, ktorá je v základe ľudovou rečou väčšiny českého ľudu a ktorej rozumie každé české dieťa, ako Slovák, keď chce, rozumie češtinu. Dialekty tieto mohli by byť spisovným jazykom, a tiež sa nimi kde-tu píše básne i spisy zábavné. No Hanáci, Valaši, Laši, Slováci a Chodi boli by národom iba vtedy, keby zabudli na spoločný československý celok, ktorý sa po stáročia kultúrne a kedysi i politicky vyvíjaval, najskôr okolo moravského Velehradu a potom, keď Maďari zranili telo slovenské, trvale okolo Prahy. Mohli by byť národom, keby zabudli na utrpenie a boje, na boľasť i krv preliatu za tento vývin, keby zabudli na usilovnú prácu porobeného národa, ktorý iba horko-ťažko pokrokom a vzdelanosťou v pevnej viere v Boha a v seba zachránil si existenciu, zachránil si svoj národný charakter a vo veľkej dejinnej chvíli, keď nepriatelia nemecko-maďarskí vo vášnivej a nerozumnej túžbe po panstve preцениli svoje sily, osvobodil sa aj politicky a dokončil dielo, o ktoré sa po veky svorne usiloval.

Keby na toto všetko niektorá čiastka československého celku zabudla a vyhlásila sa samostatným národom, odtrhla by sa od spoločného po veky úsilia a snaženia, od tej istej kultúry československej, ktorou všetky dialekty československé, jak je to už i jednoduchému človeku nášmu patrné a konečne i ve-

decky dokázané, nadobudly spoločným vývinom ten istý národný charakter a staly sa jednotným československým celkom, čo 30. októbra 1918 slávne vyhlásili aj uhorskí Slováci pamätnou Deklaráciou v Turč. Sv. Martine. Keby sa niekedy tento celok delil, musela by si tá istá čiastka, ktorá spôsobila rozkol, ktorá sa alebo z neznalosti celkového dejinného vývinu alebo z túžby byť osobitým národom odtrhla, byť si povedomá ohromných následkov svojho činu vzhľadom k trvalému zabezpečeniu svojej národnej existencie, svojej šťastne nadobudnutej svobody.

Tu treba spomenúť bývalej poroby, za ktorej Slovák nesmel slovensky hovoriť ani v škole, ani v úrade, ba ani v kostole. Tu treba spomenúť všetkých hnusných prostriedkov, ktorými Maďari upevňovali nacionálny svoj štát. Upevňoval ho národ, ktorý sa posiloval cudzou krvou. Upevňoval ho násilne a mocou a vedel, že ho udrží len násilím. Netreba to považovať za prejav nenávisťi a nepriateľstva proti Maďarom. Je to iba konstatovanie fakt, ktoré môže Slovák z kresťanskej lásky teraz už odpustiť, lebo prebolely, ale na ktoré nesmie zabudnúť, zvlášť keď i maďarský učiteľ hovorí dieťaťu o bývalej moci a sile Svätoštefanskej koruny a snáď aj o krivde, ktorá sa Maďarom po svetovej vojne domnele stala.

Slovák, ktorý gazdoval na odvekej zemi slovanskej, na odvekej zemi svojej, bol zotročený, odsúdený k zániku, pretože vládár Maďar nemajúc k tomu dejinného podkladu kultúrneho, neuznával tam, kde vládol, práva iných na národný život. Bol by sa sklonil len pred mocou, silou, zbraňou.

Veľkou vojnou sa pomery zmenily. Príslušník pracovitého a statočného národa československého na Slovensku stal sa i vlastnou zásluhou i pomocou brata i priateľov pánom domoviny, pretože nepriateľ v nezkrotnej túžbe po ešte väčšej moci zabudol, že je to už nad jeho sily, že vôľu svoju nemôže vnútiť tým, ktorí sú silnejší. Slovák stal sa svobodným a vládne s bratom Čechom v svojej domovine. Má svoje úrady, má svoje školy, slovenčina ako čeština je úradným jazykom. Splnilo sa všetko, za čo bojoval.

Nepriateľ musel uznať toto prirodzené, ľudské i božské právo Čecha a Slováka. Uznal ho, pretože prehral vojnu.

Uznan ho azda za to, že respektoval zásady spravodlivosti? Uznan nové pomery, lebo meč jeho už bol slabý, aby urobil podľa jeho vôle, ktorá ale ostane na veky tá istá, naveky násilnícka, či už Nemeц ide k Čechovi a Maďar k Slovákovi s križom v ruke, aby mu luhal lásku kresťanskú, či už so zásadami humanity. Tie všetky zásady nech platia pre iných. V rozhodnej chvíli dejinnej, keď išlo o jeho národný záujem, Nemeц ani Maďar sa nimi nikdy nespravoval. To je dokázané historiou, to je ostatne jasné u národa, ktorému je moc nad právo a spravodlivosť, ktorý krvou a železom po veky dobýval a znásilňoval pokojnú a lopotnú prácu slovenskú.

Maďari uznali svobody Slovákov nie preto, že je spravodlivá, ale preto, že museli. Uznali ju nútene do doby, kým by nenastala vhodná príležitosť obnoviť starý stav. Je to vidno z ich sôch iredenty, z ich modlitby za obnovenie bývalého štátu. A ani Nemci neuznajú naveky terajšej mapy Evropy, čo pozná každý, kto na ňu pozrie. Niet tedy záruky trvalého pokoja a niet istoty, že do nového boja nepojde Nemeц či Maďar v tak bezpečnom spojení, aby ho vyhral.

Za takýchto takmer istých predpokladov do budúcnosti najbezpečnejšou ochranou štátu je sila jeho vnútorná, ktorá však môže byť pevná a mocná len vtedy, keď všetky čiastky národa vychované a oduševnené sú v tej istej idei, v tej istej štátnej myšlienke a jednote. Každé delenie a každý rozkol národ oslabuje a vzbudzuje nespokojnosť, ktorá je tiež najzela-nejším pomocníkom našich protivníkov, pokiaľ poznajú z dejín českých, že nespokojný a rozdrobený národ snadno premôže.

Toto všetko pripomenúť si musia Slováci, keď v snahe po úplnej samostatnosti a suverinite chceli by ísť cestou vlastnou za federatívnym dualizmom, ukazujúc na pomery americké, švajciarske, anglické. Češi nemohli by a ozaj z bratskej lásky ani by si nedovolili prekážať tejto snahe, keby bola vyjadrená premysleným prejavom celého Slovenska. Pomáhali Slovensku vždy nezištne, bránili ho svojou krvou v mienke, že bránia svoje, že čo je slovenské, je české, čo české, to slovenské; veď je to tak aj prirodzené.

Plynul síce politický život na Slovensku po jeho privtelení k Uhorsku trocha odchylným chodom ako v Čechách, na Mo-

rave a v Sliezske, ktoré zeme tvorily štát český. Vyvinovaly sa rozdiely, ale po celé stáročia Slováci v Uhorsku nezabúdali, že sú jedon jazyk, jedna krv, jedna kultúra s bratmi v Čechách, na Morave a v Sliezske, od nich dostávali tiež posilu k tomu, že v národnostnom štáte uhorskom boli z najvyspelejších. Len politické dôvody viedli ich v polovici 19. storočia k ustáleniu spisovnej slovenčiny a kde-tu k omylnej mienke, že nie sú tá istá krv ako bratia v Čechách a na Morave, ale príbuznejší Juhoslovanom. Z toho vznikla osudná teória samostatnej národnej osobitosti slovenskej, ktorej sa chytili z neznalosti dejinnej i niektorí Slováci, ale hlavne Maďari, ktorí v jednote československej videli najväčšiu prekážku svojich planých cieľov.

Zvýšiť tento rozkol a uzákoniť ho je tiež teraz hlavná snaha Maďarov, keď pozerajú za mapu Československej republiky so žiadosťou, aby od nej odtrhli, kde kedysi vládli. Hranice Slovenska sú na niektorých miestach dosť príhodné ku vpádu z Maďarska. Slovensko môže byť obhájené iba silou, ktorá požitie obrancov k hrdinstvu brániť sa do ostatného dychu. Keby aj Slováci boli tak statoční, predsa sú len slabí, aby sa sami ubránili, lebo pri zvláštnej svojej suverenite a samostatnosti museli by vždy v prvom rade ak v podnikoch svojich finančných, kultúrnych a hospodárskych, tak obranných spoliehať na seba. Český brat, ktorý za svetovej vojny Slovensko neopustil a po nej, keď bolo treba, dal mu v premyslenej práci obrodnej všetko, čo mu dať mohol, aj za tejto situácie pomáhal by vari vďačne, ale nikdy už z psychologických dôvodov nemohol by pomôcť tak, ako pomáhal, keď hovoril a veril, že bráni a zvelaďuje svoje. To je isté a treba si to uvedomiť bez predsudku a hnevu, lebo je to prirodzené.

Vieme to všetci, vedia to Maďari. Viedol by k tomu dualizmus, ktorý sa stal osudným starej ríši; stal by sa osudným i Slovákom, keby aj boli hospodársky a vojensky sebestační. Ale keby chceli Slováci stavať svobodu a suverenitu svoju len na dnešné Slovensko, boli by osihotení, neudržali by ani miest, ktoré sú predsa len vždy ešte väčšinou maďarské; boli by omedzení len na svoje menšie daňové príjmy a živorili by kultúrne, hospodársky i socialne. Dualizmus vždy by ich viac ohrožoval nebezpečenstvom od Maďarov, než Čechov nebezpe-

čnosť od Nemcov. Veď žiadon nemecký politik v ríši, poznajúc pomery starého Rakúska, ktoré za vojny bolo Nemecku len na farchu, nepokúsi sa obnoviť bývalú monarchiu. Nemci si cestu na svetové trhy najdú ináč a majú dôležitejšie problémy nad vojnu s Čechmi, ktorých veru nechajú už s pokojom, keď Češi sami nezaviažu sa k nejakej nemúdrej spojeneckej smluve protinemeckej. Slovenska sa však Maďari nikdy dobrovoľne neodrieknu, pretože ho už veľmi prenikli a oslobodené bolo v hodine ostatnej.

Tu je teda rozdiel otázky českej a slovenskej, tu Slovákom káže železná nutnosť, aby uznávajú vďačne šťastie, ktoré v svobode a jednote československej majú, skutočne a otvorene si od úst k ústam prízvukovali, že bez Čechov národne a štátne s nimi spojených niet záruky pre slovenskú svobodu.

Slováci môžu si pomyslieť a povedať, že bez nich niet zase záruky pre svobodu českú. Nuž tu je ten rozdiel, že zeme české, ktoré boli štátom kedysi slávnym a mocným, sú zplna sebe dostačujúce, že Čech by bez Slováka žil samostatne. V radosnom spolenectve a v jednote celej zdravej národnej sily môže šťastlivo pri dobrej politickej správe žiť Čech i Slovák. V oslabujúcom dualizme by Slovák trpel a živoril, v rozdvorení by sa zase stal korisťou Maďarov.

K týmto koncom dovedol by nás separatizmus, od ktorého však treba rozoznávať lásku k svojej a jej obranu v idej československej. O tej pravda všetci prízvukujeme, že musí byť priznaná a rešpektovaná, lebo veríme, že Češi a Slováci nie sú tak ďaleko od seba základnými rysmi duše a spôsobom života, aby sa to úplné prelitanie jeden do druhého nemohlo uskutočniť. Kým sa to ale stane, v boji stáť nemusíme, ani sa škriepiť o to, koho svojráz je lepší a pravdivjší. Obidva sú dnes oprávnené, lebo boli tvorené dlhou minulosťou a utrpením predkov, ktorých zapierať nemôžeme. Môžeme len dielo ich zlepšovať a doplňovať.

Tvrda skutočnosť vyvedie akiste každého z bludnej nenávisťi a povrchného nacionalizmu. To, čo Slováci chcú dosiahnuť autonomiou, dosiahnu predovšetkým praktickou a účelnou decentralizáciou v zemskom zriadení. K tomu pravda musí byť vzájomná dôvera a porozumenie s tým presvedčením, že druh

druha doplňujeme, že k sebe patríme, že sme vo všetkom rovní. A už by to bolo, keby nám nechýbala tradícia a nevadila neznalosť pomerov; no tej neznalosti by už nebolo, keby sme si boli mohli státny prevrat v tichosti pripraviť.

Problém slovenský nie je kultúrny, lebo nadaný a pracovitý ľud nepôjde a nemôže ísť v ohľadu kultúrnou inou cestou, než že jeho slovenský charakter dozreje, idúc vývojom po vzore českom k vyššej forme národného bytia v národe československom. Teraz pri nesejnej úrovni kultúrnej a po rôznom historickom vývoji delí Slovákov od Čechov rôzny životný názor, politická nezkúsenosť a rôzny vývoj v politike stavovskej, hospodárskej a socialnej. Tým je i povedané, že problém slovenský je hlavne otázkou chleba.

Z bývalého štátu doniesli si Slováci i to naučenie, že v mnohom ohľade čakajú všetko od štátu. Je to prirodzené, lebo nebolo štátneho útvaru, ktorý by bol všetko vedel tak postátniť, ako štát maďarský. Bez štátu nič, a keď sa i spoločenskou cestou niečo robilo, požadovala sa vždy podpora od štátu. A v tom smere Slováci chytrou nadobudli presvedčenie, že sa im v republike stala krivda, zvlášť že inteligencii nedostalo sa dostatočného poľa uplatniť sa, keď všetky úrady zabrali Česi. Vzniklo rozladenie, ktoré neskoršie, keď už nastávala náprava, nemohlo byť okamžite zahladené, lebo nespokojné strany, využívajúc rôznych vzniklých väd a pokleskov, začaly boj, ktorý pomery len komplikoval.

V rozčúlení a hneve, tu oprávnenom, často ale aj neoprávnenom, padly slová, ktoré rečené alebo napísané byť nemaly. Teraz je už otázka úradnícka a zamestnanecká tak praktikovaná, že sú na Slovensku právom a po zásluhy prijímaní v prvom rade Slováci, ktorí majú tiež iniciatívu a zodpovednosť.

Cez to však trvá nespokojnosť slovenská vždy ešte a potívá vôľa naráža tu na osobné záujmy, tam na neporozumenie a podozrievanie, ktoré otvorene povedané, kotví v boji o to, kto bude na Slovensku vládnuť. A tu je pravda istá, že to teraz majú byť len Slováci, lebo možnosť ich iniciatívy odstráni snáď predsa len vážné ich ponosy. Pravda urobí však Slovákov tiež zodpovednými za všetky chyby, za ktoré po prevrate niesli zodpovednosť v očiach slovenského ľudu Česi, hoc všetci

vládni referenti s plnou mocou boli Slováci a pražská vláda robila, čo oni doporučili a schválili.

Vážnou príčinou nespokojnosti slovenskej sú konečne zlé hospodárske pomery ľudu. Slováci boli v celku chudobní vždy, ale biedu a nespokojnosť ich ešte zväčšili pomery válečné a bolševický vpád. Na zahojenie rán podniknuté bolo málo. Vojna narobila mnoho škody na zdraví a všeobecnej mravnosti a jednako i pochody vojsk, ktorými Slovensko viac trpelo ako zeme české. Brat okrádal brata a zatiaľ čo jedny obeť vojny a pomerov umieraly hladom, úžerníci a zbohatlíci hýrili životom, plným požitkárstva. Kal dostal sa aj do svobodného nášho štátu a spolu s ním aj iné neresti. Tak vyzeralo sociálne a hospodárske Slovensko poválečné a štát mu mal hneď pomôcť a vziať na seba sociálne a hospodárske záväzky všetkého druhu.

Mnoho sa už k náprave vykonalo, čo je iste veľká vec na Slovensku, kde bývalé Uhorsko nemalo záujmu povzniesť kultúrnu a hospodársky ubiedený ľud. Všade možno badať vykonanú prácu, lebo štát podporuje každú akciu, z ktorej plynie Slovákom národný užitok. Vynakladá milióny na Slovensko, hoc platobná a daňová jeho schopnosť je pomerne slabá. No brat dáva bratovi a dáva mu, čo môže, lebo mu dal to najcennejšie: zdravú silu a prácu húťov stotočných nadšencov, ktorí bez reptania za pomerov často ťažkých splnili svoju povinnosť.

Vďaka našej svobode dosiahli sme teda mnoho, no nedosiahli sme všetko. Každý z nás má v svojom srdci ešte neuskutočnené žiadosti a túžby, trpíme ešte mnohými ťažkosťami a dosť je neutešených zjavov okolo nás, dosť aj nespokojencov, ktorí všetky svoje boľasti dávajú za vinu republike, pritom však zabúdajú, že na vine je nie republika, ale poválečné pomery. Postupuje sa pomaly a často s chybami, no postupuje sa predsa a všetko bude vybudované, o čom svedčí najlepšie dôkaz, koľko získalo Slovensko tým, že ako svobodná zem stalo sa súčasťou Československej republiky. Štát je zdravý, v tejto forme zabezpečený a životaschopný ako najprirodzenejší útvar, a jestli pri stálom vývoji a pokroku nebudú v ňom občania spokojní, bude to len ich vina.

Slovensko je zem ťažkej práce a dlho ňou ešte bude v každom obore. Pracovitý ináč ľud trápí sa a drhne o kúšтик chleba v biede a blate, zamestnanosť priemyslu klesá, podniky zastavujú výrobu. Sem tam sa hodí nejaká odrobinka, ale ľud, ktorý vždy dosť biedne žil, živorí a hynie ďalej, pretože nemá ani na denný chlieb. Uteká do Francie, Nemecka, Kanady a Argentíny na plantáže; no tam tiež hynie a nemá často ani čo do úst.

To je to najhoršie, čo nás hatí: nerozriešené socialné a hospodárske pomery slovenské. Treba postarať sa o výživu a prácu ľudu, podoprieť priemysel a znárodniť ho, vystavať dráhy, upraviť nemilosrdný systém daňový, dať do poriadku rôzne socialné otázky a vyrovnáť protivy medzi zemou Slovenskou a zemami Českou a Moravskosliezskou.

Slovensko potrebuje program, aby sa ku prospechu štátu povznieslo socialne a hospodársky. Tento pevný a plánovitý program, ktorý nech do všetkých dôsledkov vypracujú najväčejší národovci slovenskí, znalci kulturných, socialných, náboženských a hospodárskych pomerov Slovenska, treba potom postupne a blahovoľne uskutočňovať v presvedčení, že čo sa robí pre Slovensko, že sa robí pre štát. Lebo len tak dôjde k slúčeniu Slovenska so zemami českými.

Ale Slováci zase musia mať trpezlivosť, lebo poválečná kríza je obecná a obecný problém hospodársky môže byť vyriešený len dohodou a kompromismi a nemôže byť vyriešený, dokiaľ sa neprevedie konsolidácia pomerov vo všetkých štátoch. Slová veľkej životnej viery nesmú zapadať bez ozveny v malicherných hádkach a škriepkach tej istej choroby, ktorou je neporozumenie a nedôvera. Celý národ musí pochopiť, kde je veľký jeho prospech a sosskupiť všetky svoje sily k povzneseniu svobodnej vlasti.

Prebudiť a pestovať tieto sily národné je úkolom školy, ktorá je základom blahobytu. V nej je aj kľúč k srdcu národa. Slovenské učiteľstvo, ktoré vychodí z ústavov svobodnej republiky, je poučené o všetkom, čo nás hatí a prečo to alebo ono Čechov a Slovákov hatí. Je poučované tiež o tom, čoho treba, aby v národe, ktorý vychodí zo školských siení, prebudená bola snaha po lepšom spôsobe života a racionalnej práci

v štátnej idej a celistvosti československej. To je problém malého národa, ktorý musí sa vyriešiť pokrokom, vzdelanosťou a hospodárskym zosilnením. Len tak povznesie sa ubiedený ľud z trpnej pasivity a rezignácie a k užitku svojmu a celého štátu vzdelávať bude dary svojho ducha.

Zpráva za šk. rok 1929/30.

1. Učbársky sbor.

A) Zo sboru odišli :

1. Zat. prof. *Gabriel Čenek*, byvší vymenovaný defin. profesorom na st. ústave učiteľskom v Modre.
2. Prof. *Frant. Vlčková* prestúpivši na st. ústav učiteľ. do Bratislavy.

B) Do sboru vstúpili :

1. Zat. prof. *Jozef Fiala* zo st. ústavu učiteľ. v Modre.
2. Zat. prof. *Dr. Zdenka Brumlíková* z dievč. reál. gymnasia v Plzni.

C) Dovolenú mali :

1. Prof. *Ot. Julák* celý rok k pôsobeniu na školách Komenškého vo Viedni.
2. Prof. *Fr. Kulhánek* zdravotnú dovolenú od 9. prosinca do 8. brezána.
3. Prof. *Kar. Štika* zdravotnú dovolenú od 20. mája do 16. června.

D) Stav sboru v šk. roku 1929/30 :

1. *Eduard Skopal*, riaditeľ, ČN, vyučoval Ped III3 IV3, SI III5, prax 2, spolu 13 hod. týžd. (v dec., jan. a febr. miesto ped. slovenčine v II. a IV. roč.).

2. *Dr. Zdenka Brumlíková*, zat. prof., DZ, vyučovala Ped II3 Z I2, D I3 II3 III2 IV2, N II2 III2 IV2, spolu 21 hod., triednou v IV. roč.

3. *Jozef Fiala*, prof., Kmg, vyučoval K I2 II2 III2 IV1, Kp I1, M I4 II3 III3 IV2, N I2, spolu 22 hod., triednym v I. roč.

4. *Bohumil Gründl*, sml. uč., T, vyučoval zvlášť chlapcov a dievč. telocviku v I2 II2 III2 IV2, potom na cvič. škole 4 hod., hry 2 hod., na dievč. gymn. 2 hod., spolu 24 hod.

5. *Zdenek Keller*, def. cvič. uč., II. odb., vyučoval súc triednym v 1. tr. cvič. (19 hod.) Hosp. III1 a v 2. pol. ešte Met III3, majúc s praxou 22—25 hod. týžd. (v dec., jan. a febr. ešte ped. v III. a IV. roč.).

6. *Frant. Kulhánek*, prof., I., a II. odb., vyučoval Sl I7 II7 IV6, spolu 20 hod., triednym v II. roč. (v dec., jan. a febr. na dovolenej).

7. *Ján Myšička*, prof., PZ, vyučoval P I2 II2 III2 IV1, Z II2 III2 IV2, F I2 II2 III2 IV2, spolu 21 hod. týžd., triednym v III. roč.

8. *Václav Pihera*, def. cvič. uč., III. odb. s mod., súc triednym v 2. cvič. (23 hod.) vyučoval Ruč. vých. pr. III2 IV2 a mal s praxou spolu 29 hod. týžd.

9. *Karol Štika*, prof., Zp H Kl V, vyučoval Zp I2 II2 III2 IV2, H Ia2 b2 II2 III1 IV1, Kl Ia2 b2 IIa2 b2, V IIIa2 b2 IVa1 b1, spolu 30 hod. týžd.

10. *Joz. Dlugopolský*, zat. prof. dievč. gymn., vyučoval Nb kat. I2 II2 III2 IV2 a na cvič. šk. 2, spolu 10 hod. týžd.

11. *Justus Hruška*, prof. dievč. gymn., vyučoval Nb ev. I—II2, III—IV2, na cvič. 2, spolu 6 hod. týžd.

12. *Maria Thurzová*, ind. mešt. šk., vyučovala Žpr. I2 II2 III2, spolu 6 hod. týžd.

13. *Anna Kováčiková*, ind. ľud. škôl, vyučovala Žpr. na cvič. škole 3 hod. týžd.

14. *Emanuel Radoš*, prof. obch. akad., vyučoval po dobu zdrav. dovolenej prof. Kulhánka Sl v I. roč.

2. Kronika ústavu.

Školský rok bol zahájený v pondelok dňa 2. záruja zkuškami opravnými a prijímacími do vyšších ročníkov. Dňa 3. IX. prevedený bol zápis a 4. IX. konaly sa jasenné zkušky uč. dospelosti za predsedníctva riaditeľa ústavu. Dňa 5. sept. vybavené boly v triedach formálne triednymi profesormi a vyložený škol'ský poriadok, takže v piatok 6. IX. začalo sa pravidelné vyučovanie, ktoré trvalo nepretržite až do konca škol. roku. Prvé

polročie bolo skončené 31. januára ; školský rok bol zakončený pre IV. ročník dňom 31. mája, keďže 10. júna začaly sa ústné zkúšky dospelosti, v ostatných ročníkoch a na cvič. škole dňa 28. júna rozdaním vysvedčení. Ten deň konaly sa aj prijímacie zkúšky do I. ročníku.

Oslavy. Dňa 26. rujna oslávil ústav podľa úpravy referátu mšano deň Svobody školskou slávnosťou, ktorej program vyplnilo žiactvo ; cvičná škola mala slávnosť osobitú.

V listopadu konaly stredné školy tunajšie slávnosť Slov. Ligy, usporiadavši 17. XI. akademiu pre verejnosť, 18. XI. pre žiactvo. Náš ústav prispel k programu dvoma miešanými sbormi.

Osemdesiaté narodeniny pána prezidenta republiky T. G. Masaryka uctené boli spoločnou oslavou stredných a odborných škôl miestnych dňa 7. brežna. Ústav náš prispel k programu slávnosti tromi spevnými číslami, ktoré pod vedením prof. Štika predniesol vybraný pevecký sbor ústavu. Tenže pevecký sbor zaspieval tri skladby (iné) i na ľudovom večeru, ktorý usporiadala mestská rada dňa 6. brežna v biografu. Ústav zúčastnil sa korporatívne i verejnej oslavy na námestí dňa 7. brežna.

Dňa 3. mája usporiadaly študentské krúžky tunajších stredných škôl spoločnú slávnosť na uctenie pamiatky gen. M. R. Štefánika v aule chlapč. gymnasia. Pevecký sbor nášho ústavu prispel k programu 3 číslami spevnými.

Prednášky a iné podniky. Dňa 27. záruja konala sa na ústave podľa pokynov MŠO spomienka svatováclavská s prednáškou prof. Fr. Kulhána a číslami spevnými, ktoré nacvičil so žiakmi ústavu prof. K. Štika.

Dňa 30. listopadu bol na ústave deň českoslov.-jugosl. vzájomnosti prevedený tak, že prof. Dr. Brumlíková v III. roč. a prof. Kulhánek v I., II. a IV. roč. spomenuli historického, kulturného a hospodárskeho vývoja Juhoslovanov a spoločného ich boja o utvorenie štátu.

Dňa 2., 3., 5. a 6. prosinca vykonal sa podľa úradnej úpravy kurs ľudovýchovy a knihovníctva pre IV. ročník. Prednášal riaditeľ ústavu o ľudovýchove a mestský knihovník p. K. Kiszely o knihovníctve, spolu 5 hodín.

Dňa 28. února spomnelo sa jubilea ústavy RČS ; o jej vý-

znamu a duchu prehovorila v prvých dvoch ročníkoch prof. Zd. Brumlíková, v druhých dvoch prof. Jan Myšíčka.

Dňa 28. brežňa pripomenulo sa v triedach pri hodinách pedagogiky alebo jaz. vyuč. výročie narodenia Komenského a zadržaná mierová polhodinka.

V dňoch 4. a 5. dubňa konal sa na ústave pre kandidátov IV. ročníku 8-hodinový kurs o výchove detí hluchonemých. Prednášal riaditeľ st. ústavu pre hluchonemých v Kremnici p. Štefan Sobolovský.

Dňa 10. mája konal sa na ústave deň českoslov.-rumunskej vzájomnosti; príslušné výklady podali žiactvu prof. Brumlíková a Kulhánek.

Chcejúc vyhovieť želaniu chovancov a chovaniiek najvyšších dvoch ročníkov, aby mohli podniknúť exkurziu do Prahy, dovolilo riaditeľstvo ústavu v dohode s prof. sborom, aby si žiactvo samo opatrilo na cestu peniaze. S vybraným peveckým sborom usporiadal prof. hudby a spevu K. Štika za administratívnej pomoci prof. Brumlíkovej a Fialu koncerty dňa 8. února v Slov. Lupči, 22. února v Podbrezovej a 22. brežňa v Ban. Bystrici. K čistému zisku z týchto podnikov pridalo MŠO podporu 1500 Kč a okresné zastupiteľstvo 1000 Kč. Nuž tak vypravilo sa žiactvo III. a IV. ročníku dňa 7. mája do Prahy s prof. Brumlíkovou a Štikom a vrátilo sa bez nehody 11. mája domov.

V dňoch 24. a 25. mája usporiadala Slov. Matica v Turč. Sv. Martine studentské dni spojené so závodmi. Na výstavku maliarskych prác zaslal z nášho ústavu Ján Gállus z III. roč. 5 akvarelov a 1 olej, Karol Herian zo IV. roč. 1 akvarel (všetko krajinky); vyznamenaný nebol žiadon. Závodov v kreslení a malovaní zátišia, zúčastnil sa spomenutý Ján Gállus z III. roč. a obdržal III. cenu (30 Kč). Na literárny súbeh poslal tenže Ján Gállus z III. roč. 3 básničky, Ján Mikloš zo IV. roč. 2 básne a 1 črtu; tieto práce neboly porotou vyznačené. K deklamačným závodom prihlásili sa chovanci IV. roč. Ján Búrka a Andrej Líška; nedostali sa so svojimi deklamáciami na verejné vystúpenie.

Dňa 30. listopadu usporiadalo žiactvo najvyšších ročníkov

spolu s rodinnou školou programovú Mikulášsku zábavu, ktorej zisk bol venovaný na exkurziu do Prahy.

Dňa 12. prosinca odoslali sme zásielku šatstva a 70 Kč deťom ľudovej školy v Drábsku pre vianočnú nadielku; nasbieralo žiactvo našej cvičnej školy.

Úradné návštevy. Dňa 22. mája navštívil ústav prednosta referátu mšano z Bratislavy min. radca Dr. Václav Maule, aby sa informoval o umiestení a zariadení ústavu.

Dňa 15. mája vykonal z poverenia biskupského úradu inspekciu výučby náboženstva evanj. a. v. p. Samuel Ličko, ev. farár zo Zvolena.

Ústné zkúšky despelosti konaly sa na ústave našom od 10. do 14. červňa za predsedníctva p. Václava Šlosara, riaditeľa st. ústavu učiteľského v Spiš. N. Vsi. Z 24 chovancov a chovaniok IV. roč. pripustených bolo k ústnym zkúškam 23, zo 17 externých kandidátov a kandidátok 10. Výsledok zkúšok je tento: Dospelým s vyznamenaním vyhlásený bol 1 interný kand., dospelými 19 interných a 8 externých kandidátov, opravy boly povolené 3 interným a 2 ext. kandidátom.

Zdravotné pomery na ústave a s tým súvisajúca dochádzka školská boly v tomto škol. roku normálne, v celku uspokojivé. Na cvičnej škole v zimnom a jarnom období vystriedalo sa dosť prípadov prechladnutia, niekoľko prípadov čierneho kašľu, tiež spálničiek a planých neštovic. V II. ročníku ochorela v apríli Jolana Neinerová zánetom krčných žíl a neprišla už do konca šk. roku do školy.

Mestský hlavný lekár, primár nemocnice Dr. Kamil Kollár prezrel dva razy všetkých žiakov, či nemajú trachom; nenašiel choroby ani podozrivých prípadov. Dňa 13. červňa zaštepil mestský lekár MUDr. Ad. Schick žiactvo cvičnej školy, ktoré nebolo po druhý raz očkované.

Riaditeľstvo ústavu zprostredkovalo i tohoto roku potrebnému žiactvu lekárske ošetrovanie, ktoré i s liekmi hradilo z príspevkov Podporujúceho spolku a prof. sboru.

Celý ústav je stálym členom dorastového odboru Červ. Kríža.

Žiactvo bolo i tohoto roku poistené proti úrazu; každý chovanec a chovanka zaplatili na to po 1 Kč.

Dňa 4. rujňa zomrel chovanec IV. roč. Julius Kozmačuk po operácii slepého čreva. Pohrabu vo Zvolene zúčastnil sa pevecký sbor ústavu s prof. Fialom, Kulháňkom, Myšičkom a Štikom. Sbor zaspieval smútočné sbory, nad hrobom zarečnil prof. Kulhánek a spolužiak nebožtíkov Búrka.

Dňa 31. rujňa zomrela v Medzibrode vlašajšia chovanka I. roč. Zora Sokolová; pohrabu, ktorý sa konal 2. XI., zúčastnilo sa žiactvo ústavu z blízkeho okolia, riaditeľstvo poslalo rodičom sústrastný prípis.

Telesná výchova. Ústav nemá vlastnej telocvične ani ihriska, nuž používa telovýchovných zariadení chlap. gymnasia, ktoré je bohužiaľ od ústavu 15 minút vzdialené. No od vlašajšieho roku máme v záhrade, patriacej k budove školskej a slúžiacej žiactvu k respiriu, zriadené dva kurty pre odbíjanú, pre zimný sport 15 párov lyží. Okrem riadnych hodín telocviku konaly sa celý rok pravidelne týždenne za 2 hod. hry, povinné pre chovancov i chovanky podľa dispozície prof. telocviku.

V sobotu 31. mája a v nedeľu 1. červňa konal školský výbor pre telesnú výchovu v Ban. Bystrici IV. stredoškolské závody v ihrách a ľahkej atletike. Náš ústav vyslal k ním 1 družstvo v hádzanej; umiestilo sa na 1. mieste a odnieslo si putovný pohár. Štafeta dievčat bola tiež na 1. mieste a dostala medajľu. V behu na 60 m umiestily sa z našich chovaniiek Vilma Danková zo IV. roč. na 1. a Marta Markovičová zo IV. roč. na 3. mieste. V behu na 100 m bol chovanec I. roč. Tadeáš Jirka tretím. Vo vrhu ušiakom dostal sa na 1., v skoku o tyči na 3. miesto Ondrej Gašpar z II. roč. Štyria chovanci III. roč. účastnili sa behu na 1500 m, neumiestili sa na prvých 3 miestach. V štafete chlapcov umiestili sa Jirka z I. roč., Kalický z III. roč., Hrdina a Strečok zo IV. roč. na 3. mieste. Danková a Gašpar dostali ako víťazi osobité medajle pre svoju osobu. Danková ešte zvláštnu cenu od starostu mesta Ban. Bystrice (písaciu súpravu) za dlhoročné závodenie a všeobecný výcvik.

Ako pestovalo žiactvo tunajšieho ústavu v tomto škol roku sport, zachycuje tento výkaz:

	I. roč.	II. roč.	III. roč.	IV. roč.	1. cv.	2. cv.
Plovanie	15	15	11	21	2	6
Veslovanie	4	5	—	12	1	2
Jazda na koni	1	1	—	4	—	4
„ „ kole	13	11	11	14	2	5
„ „ lyžiach	11	14	11	16	—	11
Sánkovanie	30	27	25	26	24	23
Bruslenie	16	14	7	14	11	13
Šerm	—	—	—	—	—	—
Streľba	—	2	—	2	—	—
Lahká atletika	30	27	25	26	—	3
Turistika	8	7	13	7	—	7
Skauting	—	1	—	—	—	—
Kopaná	—	—	—	1	—	—

Významnejšie vychádzky podnikal prof. Fiala so žiactvom I., II. a III. roč. do prírody v hodinách kreslenia. Cvičná škola chodila na vyučovanie do prírody za vhodného počasia hlavne v dobe jasenej a jarnej.

Dňa 2. a 3. mája zaviedol prof. Fiala postupne žiactvo všetkých ročníkov na svoju verejnú výstavu maliarsku, v dňoch 23. a 25. mája na výstavu ak. maliara Kolomana Keményho z Viedne, v dňoch 2. a 3. červňa na výstavu hygieny dieťaťa.

Dňa 9. mája podnikol I. ročník s triednym prof. výlet do Kremnice, II. roč. s prof. Gründlom na Prašivú a do Korytnice.

Dňa 24. červňa zaviedli triední prof. žiactvo I., II. a III. roč. do Podbrezovej ku prehliadke železniční, k čomu dalo riaditeľstvo závodov láskavé svolenie.

Dňa 25. a 26. červňa prezrelo si žiactvo I., II. a III. roč. v sprievode triednych sbierky miestneho mestského muzea.

Najväčší podnik vychádzkový bola tohoto roku exkurzia III. a IV. ročníku do Prahy. Výprava 42-členná odcestovala v útorok 6. mája z Ban. Bystrice a dorazila do Prahy v stredu ráno 7. V. Cez deň spravila okružnú jazdu Prahou a prehliadku hradu, chrámu sv.-vítskeho, staromestskej radnice a Valdštýnskeho paláca. Večer išla na zvukový film. — V štvrtok 8. V. návšteva muzea a moder. galerie, večer divadlo (F. L. Věk). — V piatok 9. V. dopol. Loreta, Strachov, odpol. Karlovo nám.,

Vinohrady, večer opera „Don Juan“. — V sobotu 10. dopol. Repres. dom, Kinského záhrada (akvarium), Petřín, odpol. opera „Hubička“, večer Barandov (jazda parníkom). — V nedeľu 11. V. dopol. Křižovnícky kostol, Salvátor, Vyšehrad, odpol. balet „Labutí jezero“, večer odjazd. — Výprava vrátila sa do Ban. Bystrice v pondelok 12. V. o poludniach bez nehody. — Byt i s raňajkami poskytla zdarma Čs. Jednota (Praha XII. Vinařská), obedy dostali účastníci výpravy za 4:20 Kč v akademickom dome (Strakova akademie). — Deti boli výpravou nadšené, ponôš na ne nebolo.

Fondy a štipendia. Dňa 31. Iadňa založila Slov. Liga fond 500 Kč, aby z úrokov odmeňovaná bola každoročne najlepšia písomná práca žiakovská o význame a dejinách prevratu, osvobodenia, o zahraničnom odboji a pod.

Zo základiny Jána Pálffyho udelené bolo v tomto škol. roku ministerstvom škol. a nár. osvety stipendium 700 Kč Jánú Miklošovi zo IV. roč.

Státnu studijnú podporu udelilo MŠO Evženu Mézešovi z II. roč. v čiastke 400 Kč.

Krajinský úrad na Slov. udelil na tento šk. r. žiakom nášho ústavu tieto štipendia: Joz. Donovalovi z II. roč. 750 Kč, Štef. Kalickému z III. roč. 2250 Kč, Anne Kaliskej z III. roč. 750 Kč a Mar. Lajštajnerovej z III. roč. 1500 Kč.

Stredoškolská sociálna pečlivosť udelila mimoriad. podporu 300 Kč Lud. Horánskemu z I. roč.

Národná banka, úč. spol. v Ban. Bystrici, darovala chudobnému žiactvu 300 Kč, ktoré boli rozdelené takto: 100 Kč dostal Ján Vančo zo IV. roč., po 50 Kč chovanky II. roč. Matilda Horánska a Aug. Kubisová, z I. roč. Elena Pomffyová a Zuz. Helexová.

Ban.-bystrická filiálka mestskej sporiteľne Pražskej darovala 150 Kč na ošatenie chudobných žiakov; z daru tohoto doplneného dobr. príspevkami jednotlivcov zakúpené boli trom chovancom odevné súčiastky v cene 394 Kč.

Z fondu Podporujúceho spolku miestneho dostala sa ústavu tohoto šk. r. čiastka 700 Kč; boli z toho zaplatené lekárske ošetrenia a lieky potrebným žiakom.

3. Štatistický výkaz žiactva za šk. r. 1929-30.

	V ročníkoch					V cvič. šk.		
	I.	II.	III.	IV.	Spolu	I.	II.	Spolu
1. Počet :								
Začiatkom šk. roku bolo prijatých	37	27	26	25	115	26	24	50
V šk. roku pribudlo	1	—	—	—	1	1	—	1
Spolu bolo prijatých	38	27	26	25	116	27	24	51
Z nich bolo :								
tunajších postupujúcich	—	24	23	24	71	12	24	36
" opakujúcich	1	—	2	1	4	—	—	—
z iných ústavov postupujúcich	—	3	—	—	3	1	—	1
" opakujúcich	1	—	1	—	2	—	—	—
po prijím. zkúške prijatých	36	—	—	—	36	14	—	14
spolu	38	27	26	25	116	27	24	51
V škol. roku vystúpilo	8	—	1	1	10	3	1	4
Na konci škol. roku bolo	30	27	25	24	106	24	23	47
2. Rodisko :								
Miesto ústavu (B. Bystrica)	2	—	1	1	4	7	5	12
Slovensko	25	25	21	22	93	9	4	13
Čechy	—	—	—	—	—	6	7	13
Morava	2	1	—	—	3	2	6	8
Cudzina	1	1	3	1	6	—	1	1
spolu	30	27	25	24	106	24	23	47
3. Jazyk materinský :								
československý	30	27	25	24	106	24	23	47
4. Náboženstvo :								
rím.-katolícke	19	18	15	17	69	11	13	24
evanj. a v.	11	9	8	7	35	3	2	5
českobratské	—	—	—	—	—	2	3	5
československé	—	—	—	—	—	2	—	2
židovské	—	—	1	—	1	—	—	—
bez vyznania	—	—	1	—	1	6	5	11
spolu	30	27	25	24	106	24	23	47

	V ročníkoch					V cvič. šk.		
	I.	II.	III.	IV.	Spolu	I.	II.	Spolu
5. Bydlisko rodičov :								
Banská Bystrica	5	2	2	1	10	24	22	46
Ostatné miesta	25	25	23	23	96	—	1	1
spolu	30	27	25	24	106	24	23	47
6. Štátna príslušnosť rodičov:								
u všetkých RČS.	30	27	25	24	106	24	23	47
7. Vek :								
Narodených roku 1906	—	—	—	1	1			
1907	—	—	—	1	1			
1908	—	—	—	2	2			
1909	—	—	—	7	7			
1910	1	4	9	8	22			
1911	2	3	8	5	18			
1912	6	9	8	—	23			
1913	8	11	—	—	19			
1914	13	—	—	—	13			
1919	—	—	—	—	—	—	4	4
1920	—	—	—	—	—	—	10	10
1921	—	—	—	—	—	—	9	9
1922	—	—	—	—	—	13	—	13
1923	—	—	—	—	—	11	—	11
spolu	30	27	25	24	106	24	23	47
8. Klasifikácia :								
a) koncom škol. roku boli								
spôsobilí s vyznamenaním	4	3	6	3	16			
spôsobilí	19	17	12	20	67	24	23	47
nie spôsobilí	—	—	1	—	1			
oprava povolená	7	6	6	1	20			
neboli klasifikovaní	—	1	—	—	1			
spolu	30	27	25	24	106	24	23	47

	V ročníkoch					V cvič. šk.		
	I.	II.	III.	IV.	Spolu	1.	2.	Spolu
b) Dodatok za šk. rok 1928/29								
opravnú zkúšku mali	6	4	3	3	16			
vyhoveli	5	4	3	3	15			
nevyhoveli	1	—	—	—	1			
Sú teda :								
s vyznamenaním	1	6	3	3	13			
spôsobilí	25	18	21	20	84			
nie spôsobilí	2	—	1	3	6			
nie klasifikovaní	1	—	—	—	1			
spolu	29	24	25	26	104			

9. Platy žiakov :

Na cvič. škole zaplatilo 45 detí po 10·40 Kč, spolu 468 Kč.

10. Nepovinným predmetom sa nevyučovalo.

4. Rozmnoženie a stav sbierok :

Sbierka	Mala v šk. r. 1928/29		V šk. r. 1929/30 pribudlo		Má koncom šk. r. 1929/30		Správca
	č. inv.	kusov	č. inv.	kusov	č. inv.	kusov	
	1. Prof. knižnica .	561	594	54	54	615	
2. Ziacka „ .	589	589	84	94	673	673	Fr. Kulhánek
3. Zemep. sbierky	56	125	6	22	62	147	Ján Myšička
4. Dejep. „ .	5	5	—	—	5	5	Zd. Brumlíková
5. Matemat. „ .	—	—	11	11	11	11	Joz. Fiala
6. Prírodop. „ .	292	497	4	8	296	505	Ján Myšička
7. Fyzikálne „ .	119	131	4	19	123	150	Ján Myšička
8. Chemikál. „ .	87	744	3	5	90	749	Ján Myšička
9. Techn. kabinet ,	50	90	7	7	57	97	Joz. Fiala
10. Hudobniny :							
a) knižné .	117	192	2	2	119	194	} Kar. Štika
b) predmety .	10	32	—	—	10	32	
11. Poľné hospodár.	21	33	—	—	21	33	Zd. Keller
12. Žiak. hry .	27	60	6	19	33	79	Boh. Gründl
13. Sbíerky cvič. šk.							
a) knižnica .	109	109	1	1	110	110	Vác. Pihera
b) pomôcky .	87	325	6	6	93	331	Zd. Keller
14. Truhlárska dielňa	57	91	—	—	57	91	} Vác. Pihera
15. Knihváz. „	18	40	—	—	18	40	

5. Súvislá čítba v šk. r. 1929/30.

A) Z pedagogiky :

v II. roč. Čáda : Úvahy o psychológii žaka.

Příhoda : Hygiena zkoušky.

v III. roč. Hamaidová : Metoda Decrolyho.

Úlehla : Metoda daltonská.

v IV. roč. Locke : Několik myšlenek o vychování.

Komenský : Informatorium. Didaktika česká.

Tolstoj : Pedagogické stati.

Blaha : Sociologie dětství.

Vo všetkých ročníkoch : Pedagogické Rozhledy, Nové školy,
Naša škola.

Pozn. Z väčších prác čítaly sa iba jednotlivé kapitoly.

B) Z jazyka vyučovacieho :

v I. roč. Dobšinský : Slovenské povesti.

Jirásek . Staré pověsti české.

Erben : Kytice.

Němcová : Babička.

Neruda : Ballady a romance.

Kukučín : Neprebudený.

Vansová : Janko a Danko.

v II. roč. Gregor-Tajovský : Zpod kosal.

Mrštík : Maryša.

Sládkovič : Detvan.

Chalupka : Spevy.

Komenský : Labyrint sveta.

Rais : Pantáta Bezoušek.

v III. roč. Šmilovský : Za ranních červánků.

Kollár : Slávy dcera.

Němcová : Pan učitel.

Beblavý : Tri dni zo života Štúrovho.

Botto : Smrť Jánošíkova.

Kalinčák : Reštaurácia.

Heyduk : Cymbál a husle.

Bozdech : Baron Görtz.

v IV. roč. Vrchlický : Legenda o sv. Prokopu.

Vajanský : Herodes.

Masaryk : Světová revoluce, kap. X.

Hviezdoslav : Hájnikova žena.

Jirásek : Filosofická historie.

Bujnák : P. O. Hviezdoslav.

Šoltésová : V čiernickej škole.

Rázus : Hoj, zem drahá.

Jesenský : Zo zajatia.

Medek : Ostrov v bouři.

6. Pisomné práce v škol. r. 1929/30.

a) Z jazyka vyučovacieho :

v I. roč. 1. Nehoda. (Vypravovanie), — dom.

2. Stvorenie človeka (Vypravovanie čítanej báje). — škol.

3. Z povestí o Jánošíkovi (Reprodukcia čety). — dom.

4. Dedova mýsa (Obsah básne). — škol.

5. Prečo som išiel na uč. ústav ? (Úvaha). — dom.

6. Voľba (Líčenie podľa Kalinčáka). — škol.

7. Kytice (Popis Erbenovej sbierky), — dom.

8. Ondráš Machuľa (Líčenie podľa Kukučina). — škol.

9. Počiatok svetovej vojny (Líčenie podľa Píseckého). — dom.

10. Na salaši (Líčenie). — škol.

Fr. Kulhánek.

v II. roč. 1. Radvanský jarmok (Líčenie). — dom.

2. Zahaľáč (Líčenie). — škol.

3. Naša oslava 11-ročného trvania RČS (Popis). — dom.

4. Jano Mráz (Líčenie dľa šk. čety). — škol.

5. Deti prírody (Líčenie). — dom.

6. Škola — záhrada (Porovnanie). — škol.

7. Úvod stč. Alexandreidy (Rozbor). — dom.
8. V porobe (Ličenie). — škol.
9. Život ľudský a rieka (Prirovnanie). — dom.
10. Kde nechodí slnko, ta chodí lekár (Výklad). — škol.

Fr. Kulhánek.

- v III. roč. 1. Najkrajší z krásnych (Opis prázdninových zážitkov). — škol. 2 hod.
2. Mrština (Povahopis). — dom.
 3. Slávy dcera (Rozbor). — škol.
 4. Oheň a voda (Porovnanie). — dom.
 5. Chvalínsky učiteľ. (Povahopis podľa Nemcovej). — škol.
 6. Kráľ Lávra (Rozbor básne). — dom.
 7. Vlk zvonca nenosí (Rozbor príslovia). — škol.
 8. Cestujme! (Reč k spolužiakom). — dom.

Ed. Skopal.

- v IV. roč. 1. Vývoj spisovnej slovenčiny (Pojednanie). — dom.
2. Ostatný rok štúdií (Úvaha abiturientova). — škol.
 3. Herodes (Charakteristika). — dom.
 4. Dobrý začiatok polovica práce (Výklad porekadla). — škol.
 5. Ako sa chráni tvorstvo pred zimou (Rozprava). — dom.
 6. Prvý občan v štáte (Životopisná črta). — škol.
 7. Prísaha (Výklad Vajanského básne). — dom.
 8. mat. a) Život je orba, žatva smrť (Výklad citátu).
 b) Komenský a Masaryk (Prirovnanie).
 c) Na vidiek či do mesta (Úvaha).

Fr. Kulhánek.

b) Z jazyka nemeckého :

- v I. roč. 1. Unser Schulzimmer (Beschreibung).
 2. Buď súcitný (Übersetzung).
 3. Beim Kaufmanne (Gespräch).
 4. Der Namenstag unserer Grossmutter. (Schilderung).

5. Verschiedenes (Übersetzung).
6. Unser Grossvater (Beschreibung).

Joz. Fiala.

- v II. roč.
1. Unser Nachbar (Übersetzung).
 2. Was mache ich am Wochentage ? (Beschreibung).
 3. Abschied (Frei nach dem Volkslied).
 4. Keine Antwort auch eine Antwort (Übersetzung).
 5. Alfred Nobel (Wiedergabe).
 6. Heidenröslein (Freie Wiedergabe des Gedichtes).

Dr. Zd. Brumlíková.

- v III. roč.
1. Mein bester Freund (Beschreibung).
 2. Der schlaue Bettler (Nacherzählung).
 3. Meine Weihnachtsferien (Gram. Umwandlung).
 4. Prag (Übersetzung).
 5. Wie möchte ich mir Geld verdienen (3 Anoncen).
 6. Oberst Švec (Abhandlung).

Dr. Zd. Brumlíková.

- v IV roč.
1. Ein Brief (Übersetzung).
 2. Hereingefallen. (Freie Wiedergabe).
 3. Die Weihnachten (Beschreibung).
 4. Unser Konzert (Beschreibung).
 5. Zwei Inserate (Freie Nachahmung).
 6. Vor der Maturitätsprüfung (Ein Brief).

Dr. Zd. Brumlíková.

Soznam žiactva v škol. roku 1929/30.

Hviezdičkou*) označení žiaci sú s vyznamenaním. Zátvorka za rodiskom označuje bydlisko rodičov, keď je odchylné od rodiska. Mená tých, ktorí v roku vystali, sú vytlačené kurzívou.

I. ročník :

1. *Čiampor Dezider z Hor. Plachtincov.* 2. *Julia Dostalíková zo Zvolena.* 3. *Draková Mar. zo Slov. Lupče.* 4. *Gály Jul. z Hájnik.* 5. *Gašpar Matej z Hor. Mičinej (B. Bystrica).* 6. *Helixová Zuzana z Ľubietovej.* 7. *Helmová Gabr. z Podbrezovej.* 8. *Horánsky Ľud. z Michalovej (Podbrezová).* 9. *Hudec Ján z Ľubietovej.* 10. **Jirka Tadeáš z Krakova (Podbrezová).* 11. *Kucbel Julius zo Zvolena.* 12. *Kozová Magda z Moštenice (Podbrezová).* 13. *Králiková Maria z Ľubietovej.* 14. *Králiková Viera z Uh. Hradišťa (B. Bystrica).* 15. *Križanová Helena zo Zvolena (Nemce u Krupiny).* 16. *Kučerová Gizela z Detv. Hutý.* 17. *Longauer Milan z Donoval.* 18. *Marcely Pavel zo Zvolena.* 19. *Majlingová Oľga z Majera.* 20. *Minárik Fr. z Trnavy.* 21. *Obložinská Kat. z Urmína.* 22. *Petránová Klára z Podbrezovej.* 23. *Pischová Val. zo Zvolena.* 24. *Pomfyová Elena z Magurky.* 25. **Rajčoková Irena z Brezna.* 26. *Riečan Joz. z B. Bystrice.* 27. *Schickerle Michal z B. Bystrice.* 28. *Šimon Michal z Donnore USA (Zvolen).* 29. *Slopovský Zoltán z Ban. Belej.* 30. *Štubniak Ján zo Šajby.* 31. *Šucha Joz. zo Sv. Ondreja (Bratislava).* 32. *Švantner Fr. z Bystrej (Piesok).* 33. **Tesař Alois z Halenkova (Ban. Bystrica).* 34. *Tichá Zlat. z Brezna.* 35. **Vančo Joz. z Ľubietovej.* 36. *Vaník Michal zo Sv. Ondreja.* 37. *Vido Fr. z Banskej Štiavnice (B. Bystrica).* 38. *Firová Mar. z Piargu.*

II. ročník :

1. *Bohušová Zuz. z Veř. Lúky.* 2. *Čellár Lad. z Dol. Lehoty (Podbrezová).* 3. **Donoval Joz. zo Skalice u Brezovej.* 4. *Ferianc Jul. zo Sásky.* 5. *Fillo Eugen z Turč. Sv. Martina (B. Bystrica).* 6. *Gašpar Ondrej z Hor. Mičinej (B. Bystrica).* 7. *Horánska Matilda z Michalovej.* 8. *Hovorka Jur. z Môtovej (Zvolen).* 9. *Huťka Lukáš z Medzibrodu.* 10. *Hyroš. Alex. z Krupiny.* 11. *Jedlák Ján z Pohorelej.* 12. *Konoková Jurajka z Podbrezovej.* 13. *Kostková Korn. zo St. Hôr.* 14. *Kubisová Aug. z Radvane.*

15. *Mézeš Eugen z Dol. Lehoty. 16. Mráz Pavel z Červ. Skaly. 17. Náterová Etela z Moštenice (Podbrezová). 18. Neinerová Jolana z Rim. Brezova. 19. Omasta Jul. zo Senice. 20. Ondrisová Anna z Veľ. Lovče. 21. Pinková Anna zo Sv. Kríža nad Hr. 22. Plško Jul. z Brusna. 23. Řezníčková Emilia z Radosína na Mor. (B. B.) 24. Sarvaš Ján zo Zvolena. 25. Slivka Andrej z Piliše v Maď. (N. Baňa). 26. *Šmehylová Edita z Priechodu (Slov. Lupča). 27. Terem Kar. z Kremničky.

III. ročník :

1. *Beláková Magda z Hor. Lehoty. 2. Datková Valeria z Medzibrodu. 3. *Donovalová Kat. zo Skalice u Podbrezovej. 4. Farkaš Vojtech z Gödölő v Maď. (B. B.) 5. Gálus Ján z Hájnik. 6. *Kalický Štefan z Chvatimechu. 7. *Kaliská Anna z Kališťa (Slov. Lupča). 8. Kasalická Julia zo Lvova (Zvolen). 9. *Klementisová Ludmila z Ľubietovej. 10. Klibáni Ján zo Senice. 11. Kováč Štefan z Krupiny. 12. Krausová Gabriela z Banskej Bystrice. 13. *Lajštajnerová Maria zo Šumiaca. 14. Longauer Gustav z Donovalov. 15. Midriak Ján zo Zvolena. 16. Mihala Štefan z Budapešti (Predajna). 17. Mojžiš Pavel zo Sielnice. 18. *Nováčková Anna z Viedne (Topolčany)*. 19. Perichta Anton z Hronca (Predajna). 20. Ringler Konstantin zo Zámestia. 21. Stadtrucker Peter zo Zvolena. 22. Strečok Koloman z Moštenice (Podbrezová). 23. Šutka Ján z Lučatina. 24. Tolnay Julius z Polhory (Slov. Lupča). 25. Weiss-Nägl Šimon z Ulmanky. 26. Zibrinová Etela zo Zvolena.

IV. ročník :

1. Búrka Ján zo Zvolena. 2. Danková Vilma z Mor. Lieskoveho (Slov. Lupča). Gruber Antonín zo Zámestia. 4. Gruy Rudolf z Radvane. 5. Gubáš Ján z Vyhní (Zvolen). 6. Herian Karol z Ban. Bystrice. 7. Hrdina Ladislav z Častej. 8. Kasa Konstantin z Lučatina. 9. Klinčoková Anna z Gary USA (Radvaň). 10. *Kozmačuk Julius zo Zvolena*. 11. Líška Ondrej z Turč. Blatnice. 12. Markovičová Marta z Radvane. 13. *Mikloš Ján z Nemeckej. 14. Mistrik Vincenc z Donovalov. 15. Očenáš Ondrej zo Seliec. 16. Pašková Maria z Lopeja. 17. Pikula Mikuláš z Nemeckej. 18. Sedliak Imrich z Donovalov. 19. Scheidelová Johanna z Veľ.

Poľa. 20. Schusterová Elena z Veľ. Medera. 21. Slivková Marta z Hájnik (Radvaň). 22. Snopko Lad. z Predajnej. 23. Strečok Jozef z Priechoda (Slov. Lupča). 24. *Vančo Ján z Ľubietovej. 25. *Vízner Emil z Ľubietovej.

Cvičná škola.

(Bydliskom všetkých detí je Ban. Bystrica.)

1. trieda :

1. Biman Ján z B. B. 2. Buliček Jaromír z B. B. 3. Goldmannová Vlasta z B. B. 4. Januš Otakar z Olomouce. 5. Kulíšek Dalibor z B. B. 6. *Novotná Marta z B. B.* 7. Piklová Anna z Kyšperku. 8. Piňosová Viera z Nitry. 9. Skácelová Vlasta zo Sečoviec. 10. Stropnický Vladimír z B. B. 11. Svobodová Beta z Veľ. Čakovíc v Č. 12. Troschoková Gabriela z Trnavy. 13. Výborný Ilja z B. B. 14. Zemek Stanislav z Ban. Štiavnice. 15. Dvořák Vladimír z Olomouce. 16. Fifka Jaroslav z B. B. 17. Hadraba Ján z B. B. 18. *Holeček Vladimír* z Ban. Štiavnice. 19. Hyhlík Jozef z Loukonos v Č. 20. Janská Libuša z B. B. 21. Jeřábek Jur. z Ban. Štiavnice. 22. Královcová Jarmila z Touškova n. M. v Čechách. 23. Myšička Aleš z Hradca Král. 24. Příbrská Berta z Krupiny. 25. Řezáč Milán z B. B. 26. *Volek Miloš* z Č. Budejovic. 27. Šoltýsová Libuša z Osenic v Č.

2. trieda :

1. Dostálová Ludmila z Prostejova. 2. Gründl Miroslav z Týnišťa n. Or. 3. Chmelík Bohumil z Nitry. 4. Káralová Nataša z B. B. 5. Ourodová Vlasta z B. B. 6. Příbrský Frant. z Krupiny. 7. Roubalová Táňa z B. B. 8. *Srbová Venda* z Pohoríc v Č. 9. Svoboda Olda z Kroměříža. 10. Úlehlová Ludmila z Turč. Sv. Martina. 11. Dostálová Miloslava z Prostějova. 12. Dvořák Jaroslav z Olomouce. 13. Holý Prokop z Karlína. 14. Janský Miroslav z Dolan v Č. 15. Kovář Frant. z Hlínka v Č. 16. Lang. Juraj z B. B. 17. Macillis Jaroslav z Viedne. 18. Papík Miroslav z Bubenče v Č. 19. Rozprým Drahomír z Brna. 20. Styková Želmíra z Majera. 21. Schindler Jaromír z Plzne. 22. Úhlíř Zdenek z Jihlavy. 23. Valentová Viera z Rožmitálu v Č. 24. Výborný Ludek z B. B.

Soznam knih pre školský rok 1930/31.

V ročníkoch :

- Simon Pokoj-Žižka : Vierouka. I roč. (kat.)
Lukáš Petráš : Mravouka. II. roč. (kat.)
Lukáš Petráš : Cirkevné dejiny III. roč. (kat.)
Kašpar-Tiso : Apologetika IV. roč. (kat.)
L. Fronyo-M. Madera : Úvod do St. zákona. I. a II. roč. (evanj.)
L. Neckár : Kresťanská vierouka a mravouka. III. a IV. roč.
(evanj.)

- Švadlenka-Klima : Obecná pedagogika. II. a IV. roč.
Švadlenka-Kurfürstová-Kubányová : Obecná didaktika. — III. a IV.
Kádner : Stručné dejiny pedagogiky. — IV.
Kubálek : Vyučovanie ve třídě elementární. 6. vyd. III.
Buzek : Úvod do právní organisace školství. vyd. 1928. — IV.

- Písecký : Čítanka pre ústavy učiteľské. — I.
Čítanka pro ust. učit. díl II/1 a II/2 — II.
Čítanka pro ústavy učit. díl III. — III.
Jar. Vlček : Čítanka pre VII. tr. škôl. stred. — III.
Čítanka pro ústavy učiteľské díl IV. — IV.
Ján Menšík : Čítanka pre VIII. tr. škôl. stred. — IV.
Holub : Stručná poetika a stylistika.
Holub : Rukověť dějin lit. čes., část 1. — II.
" " " " " " 2. — III.
" " " " " " 3. — IV.
Menšík : Rukověť k čítankám pre najvyššie tr. škôl. stred.

Ján Damborský : Slovenská mluvnica diel I. — I. a II. roč.
Ján Damborský : Slovenská mluvnica diel II., III. a IV. roč.

Nikolau Ondruš : Zemepis pre vyš. tr. škôl stred. I. — II.

Nikolau Ondruš : Čs. vlastiveda pre najvyš. tr. III.

Zachystal : Zeměpis pro ústavy učitel'ské, díl 4. — IV.

Brunclík Machát : Zemepisný atlas I. až IV.

Till-Novák : Dějepis pro ústavy učitel'ské, díl 1. — I.

" " " " " " " díl 2. — II.

" " " " " " " díl 3. — III.

" " " " " " " díl 4. — IV.

Pekař : Dějiny RČS. — IV.

Posejpal-Hapala : Aritmetika pre ústavy učitel'. — I. až IV.

Havelka-Hapala : Geometria pre ústavy učitel. diel 1. — I. a II.

" " " " " " " diel 2. — III. a IV.

Valouch : Logaritnické tabulky. — II. až IV.

Daněk : Zoologie pro ústavy učitel. I. a IV.

Dlouhý : Tělo a zdravotvėda pro úst. učitel. — II.

Rosický-Trapl : Botanika pre vyš. tr. str. šk. — II. a IV.

Polívka-Broul : Klíč k určování rastlín. — II. a IV.

Prchlík-Houdek : Mineralogia pre VII. tr. str. šk. III. a IV.

" " : Geologia pre VIII. tr. str. šk. — III. a IV.

Novák-Mašek : Fysika pro ústavy učitel., díl 1. — I.

Novák-Jeništa : Fysika pro ústavy učitel., díl 2. — II.

" " " " " " " díl 3. — III.

" " " " " " " díl 4. — IV.

Boh. Čeněk : Škola zpěvu. — I.—IV.

V. Mladý : Cvičení intonační a rytmičká. — I. a II.

J. Nováková : Solfeggie. — II.—IV.

B. Čeněk : Slovenské písně.

Hula : Naše spievanky 1—3. soš. — I.—IV.

Al. Kapoun : Houslová škola, seš. 1—9. — I.—IV.

Mazas : Duos abécédaire. — II.

Wohlfahrt : 60 etud. — III.

Kalivoda : Tři dueta, op. 116. — IV.

Köhler : Klavírní škola I. díl. — I. roč.

Bertiny : Etudy, op. 100. — II. roč.

Zd. Skuherský : Škola pro varhany, III. a IV. roč.

Říhovský : Praktický varhaník. — III.

„ 200 praeludií. — IV.

Daněk : Nauka o polním hospodářství pro úst. učit. — III.

Heller : Metodika telesnej výchovy. — III. a IV.

Klenka : Hry 1. a 2. díl — III. a IV.

Benda : Tělocvičné hry, 1. a 2. díl. — III. a IV.

Drásal : Rôznosti. — III. a IV.

Hulík : Němčina pro 1. tř. stř. šk. — I.

„ „ „ 2. „ „ „ — II.

Ouředníček : „ „ 3. „ „ „ — III.

„ „ „ 4. „ „ „ — IV.

Ústavní listina RČS. — III. a IV.

Novák : Metodika jaz. vyuč. — IV.

Adámek-Lexa-Peško : Občianska nauka. — IV.

Domin : Metodika počtů. — IV.

Domin : Stručná metodika měřictví. — IV.

David : Metodika zemepisu. — IV.

Bartušek : Metodika přírodopisného vyučování. — IV.

Černý-Holý : Metodika fyziky.

Dobeš : Metodika zpěvu. — IV.

Na cvičnej škole :

v 1. tr. : Cestička ; čítanka najmenších (pre 1. šk. r.).

Kvety, diel I. ; čítanka pre 2. šk. r.

Matolín-Vavroušek : Počtovnica pre ľud. školy I.

„ „ „ „ „ „ „ II.

- v 2. tr.: Kvety, diel IV.; čítanka pre 4., 5. a 6. šk. rok.
Broul-Janoška: Škola jaz. slov. (1. a 2. soš.)
Kačer: Cvičebnica jaz. slov., diel III.
Lehký: Počty našich detí (pre 3. šk. r.)
Hodek: Počtovnica pre 5. šk. r.

Oznam pre školský rok 1930/31.

V pondelok dňa 1. septembra vykonajú sa *opravné* zkušky triedné, po prípade i prijímacie zkušky do vyšších ročníkov.

V utorok 2. sept. prevedený bude od 8. do 10. hod. *zápis* do ročníkov i do cvičnej školy.

V stredu 3. sept. vyložené budú pravidlá škol. poriadku, vybaví sa formálie a oznámi sa rozvrh hodín na štvrtok.

Vo štvrtok 4. sept. začne sa pravidelné vyučovanie.

Opravné a ústne zkušky učiteľ. dospelosti (obdobie jasenné za školský rok 1929/30) budú referátom mšano po prázdninách určené a kandidátom zavčasu oznámené.

Z-504